

Sygn. akt IV KKN 309/2000

W Y R O K

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 lipca 2001 r.

Sąd Najwyższy w Warszawie - Izba Karna na rozprawie w składzie następującym:

Przewodniczący: SSN - Marek Sokołowski (spr.)

Sędziowie: SN - Przemysław Kalinowski

- Dorota Rysińska

Protokolant: Wanda Ciszewska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Franciszka Pasturczaka

po rozpoznaniu w dniu 3 lipca 2001 r.

sprawy wniosku **J. Ł.**

w przedmiocie odszkodowania i zadośćuczynienia

z powodu kasacji, wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich

od postanowienia Sądu Apelacyjnego w R.

z dnia 26 lutego 1998 r., sygn. II AKz .../98

zmieniającego postanowienie Sądu Wojewódzkiego w P.

z dnia 27 stycznia 1998 r., sygn. II Ko .../97

**uchyla zaskarżone postanowienie oraz zmienione nim postanowienie
Sądu Wojewódzkiego i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w K.
do ponownego rozpoznania.**

U Z A S A D N I E N I E

J. Ł. złożyła w dniu 4 grudnia 1997 r. wniosek o zasądzenie na jej rzecz odszkodowania i zadośćuczynienia za represjonowanie jej zmarłego męża Ja. Ł. przez władze b. ZSRR w okresie od lutego 1945 r. z powodu jego działalności w szeregach AK na terenie Wileńszczyzny. Sąd Wojewódzki w P. postanowieniem z dnia 27 stycznia 1998 r. sygn. akt II Ko .../97 umorzył postępowanie w tej sprawie albowiem uwzględnił podniesiony przez prokuratora zarzut przedawnienia.

Sad Apelacyjny w R. – po rozpoznaniu zażalenia wnioskodawczyni – postanowieniem z dnia 26 lutego 1998 r. sygn. akt II AKz .../98 zmienił zaskarżone orzeczenie w ten sposób, że oddalił wniosek o odszkodowanie i zadośćuczynienie przyjmując, iż roszczenie uległo przedawnieniu, zarzut przedawnienia został skutecznie podniesiony przez prokuratora, a w takim stanie wniosek należało oddalić.

Kasacja pełnomocnika wnioskodawczyni zarzucająca, że zastosowanie przedawnienia w tej sprawie było sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, została oddalona wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 1999 r.

Rzecznik Praw Obywatelskich zaskarżył kasacją powyższe postanowienie Sądu Apelacyjnego w R. zarzucając rażąco obrazę art. 386 § 1 kpk z 1969 r., która wyraziła się jedynie w formalnej zmianie postanowienia Sądu Wojewódzkiego w P. z dnia 27 stycznia 1998 r., chociaż zachodziła uzasadniona podstawa do przyjęcia, że zostało ono wydane z rażąco obrażą art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń

wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34 poz. 149 ze zm.) oraz art. 117 § 2 i art. 5 kc, polegającą na umorzeniu postępowania z wniosku J. Ł. z powodu przedawnienia roszczenia w warunkach gdy zgłoszenie tego roszczenia w terminie do 20 maja 1994 r. było – z mocy ustawy – niedopuszczalne, a zgłoszenie w dniu 4 grudnia 1997 r. było przedwczesne. W konkluzji Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i zmienionego nim postanowienia Sądu Wojewódzkiego w P. i przekazanie sprawy Sądowi I-szej Instancji do ponownego rozpoznania.

Rozstrzygając sprawę Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest zasadna. Jest rzeczą oczywistą, że roszczenie majątkowe nie może ulec przedawnieniu przed jego wymagalnością. Obowiązujący w chwili orzekania w tej sprawie przepis art. 8 ust. 2a ustawy o uznaniu za nieważne ... (wprowadzony w art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 lutego 1993 r. Dz. U. Nr 36 poz. 159) nie dawał podstawy do dochodzenia przez wnioskodawczynię odszkodowania i zadośćuczynienia z tytułu represjonowania jej męża. Zgodnie z wykładnią przyjętą w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 1995 r. (sygn. akt I KZP 5/95 OSNKW 1995 z. 9-10 poz. 53), którą Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę w pełni podziela, przepis ten dawał podstawę do dochodzenia roszczeń z tytułu represjonowania przez władze b. ZSRR osób prowadzących działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego na ziemiach położonych **po zachodniej granicy** tzw. linii Curzona. Mąż wnioskodawczyni J. Ł. prowadził działalność w szeregach Armii Krajowej na terenie Wileńszczyzny, a zatem po wschodniej granicy linii Curzona.

Tak więc omawiany przepis art. 8 ust. 2a nie dawał podstawy do dochodzenia roszczeń przez wnioskodawczynię i tym samym roszczeń tych nie

dotyczył przewidziany w art. 2 ustawy z dnia 20 lutego 1993 r. roczny termin przedawnienia. Oddalenie zatem roszczeń wnioskodawczyni na tej podstawie, że uległy przedawnieniu nastąpiło z obrazą omawianych przepisów (taką wykładnię przyjął także Sąd Najwyższy w niepublikowanym postanowieniu z dnia 11 października 2000 r. sygn. akt IV KKN 279/00).

Uzasadnia to uchylenie wydanych w tej sprawie orzeczeń i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I-szej instancji, którym aktualnie jest Sąd Okręgowy w K. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy należy uwzględnić zmianę stanu prawnego w tym zakresie wynikającą z nowelizacji omawianego art. 8 ust. 2a przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 97 poz. 604).

Oddalenie przez Sąd Najwyższy kasacji wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawczyni nie stoi na przeszkodzie rozpoznaniu kasacji wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich (art. 522 kpk).

Zauważyć nadto należy, że prawomocne umorzenie postępowania w sprawie toczącej się przed Sądem Okręgowym w P. (sygn. akt II Ko .../99) z wniosku J. Ł. dochodzącej tych samych roszczeń, których dochodzi ona w niniejszej sprawie, nie tworzy powagi rzeczy osądzonej. Umorzenie postępowania nastąpiło w tej sprawie nie z powodu merytorycznej bezzasadności żądań wnioskodawczyni (bo wówczas należało by wniosek oddalić) lecz z powodu negatywnej przesłanki procesowej. Przeszkodę do rozpoznania tej drugiej sprawy stanowiło prawomocne orzeczenie, które obecnie w następstwie kasacji Rzecznika Praw Obywatelskich zostało uchylone. Skoro przeszkoda ta nie istnieje, to nie ma podstaw do odmowy

merytorycznego rozpoznania żądań J. Ł. stosownie do aktualnie obowiązujących przepisów.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy orzekł jak na wstępie.

Przewodniczący SSN: (Marek Sokołowski)

Sędziowie SN: (Przemysław Kalinowski)

(Dorota Rysińska)